

М. М. Николин

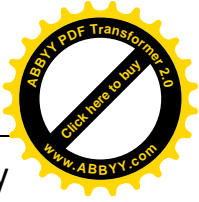
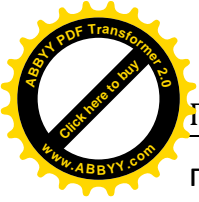
Тернопільський обласний комунальний
інститут післядипломної педагогічної освіти

ФОРМУВАННЯ «ГРУП МАЛОГО СТОЛИКА» ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті обґрунтовано необхідність переорієнтування інноваційних групових форм навчання на синергетичні механізми полікультурної взаємодії. Розкрито духовно-аксіологічну природу і специфіку «групи малого столика». Запропоновано доцільні методи та прийоми формування і функціонування таких груп на уроках духовно-морального спрямування.

Ключові слова: *плюралістична освіта, «Йена-план», «група малого столика», предмети духовно-морального спрямування, духовно-аксіологічний підхід до навчання, робота в парах, робота в малих групах, інтерактивні вправи, проблемні завдання.*

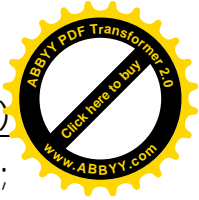
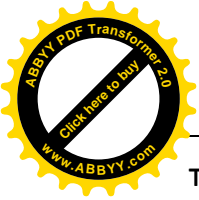
Постановка проблеми. Формування сучасного освітнього середовища становлення і розвитку юної особистості відбувається в умовах глобалізованого полікультурного суспільства. Расова, національна, світоглядна, конфесійна, звичаєва, біхевіористична плюралістичність такого соціуму породжує низку нових викликів для вітчизняної освіти, які полягають передусім у подоланні суперечностей між багатокультурним і багатоконфесійним характером українського суспільства та неготовністю школи у всій повноті й динаміці відображати і підтримувати це різноманіття; між необхідністю інтегрувати вітчизняну школу в європейський освітній простір і непідготовленістю більшості вітчизняних учителів до фахової діяльності в полікультурному освітньому середовищі [7, 3]. Розв'язання зазначених суперечностей можливе тільки за умови застосування інноваційних технологій, побудованих на принципах толерантності, порозуміння, співпраці, взаємодії, культуровідповідності, практичної цілеспрямованості та оптимістичного прогнозування. Сучасний інноваційний освітній простір має у своєму арсеналі багато методів та прийомів, які більшою чи меншою мірою забезпечують реалізацію цих принципів. Однак значна кількість інноваційних технік не має аксіодуховного підтексту, тобто взаємодія та співпраця учнів є суто зовнішніми, поведінковими і не стимулюються внутрішніми синергетичними переживаннями значущості результату спільної роботи, взаємодопомоги, любові до ближнього. Такий підхід до застосування інноваційних технологій набуває особливої актуальності на уроках духовно-морального спрямування, зміст яких

передбачає трансформацію суспільно значущих світоглядних переконань у поведінковий стереотип життєдіяльності школяра. У цьому контексті становить інтерес модерне переосмислення педагогічних ідей П. Петерсена з центральною моделлю «Йена-плану», зокрема методу формування «груп одного столика».

Аналіз актуальних досліджень. На думку І. М. Дичківської, «Йена-план-школа» П. Петерсена належить до системних інноваційних педагогічних технологій, оскільки концептуально вона «була протиставленням традиційній школі з її класно-урочною системою, жорсткою регламентацією режиму дня, дисципліною, субординацією у взаєминах між учнями та вчителями. Вона спиралася на виховну общину, сформовану на засадах поваги до особистості дитини, поєднання свободи і самостійності, тісного зв'язку батьків, дітей і педагогів» [3, 131]. До інших переваг педагогічних інновацій П. Петерсена О. Б. Мартинович відносить можливість школяра «завдяки іншим дітям бути скерованим на навчання та стимулювати до нього інших, нести відповідальність за підготовлене навчальне оточення, бути чуйним до потреб інших дітей» [6, 132]. Аксиологічну спрямованість інноваційної організації роботи учнів за «Йена-планом» виокремлює І. Ю. Богатирьова [1, 9]. А. В. Степанюк підкреслює важливість ціннісної ієрархії, на якій побудовано навчально-виховний процес у «Йена-школі»: «...Бог (або духовне життя); Природа; Людина (і культура)» [11, 151]. Тож навіть з огляду на віддалений у часі рік появи зазначеної інновації О. В. Штик наголошує на її неперехідній актуальності: «... багато агресії та насильства в школах Європи привело до того, що Йена-план на сьогодні знову актуалізується. У Голландії за цим планом діють 200 таких шкіл і мають дуже добру репутацію» [12].

Ідеї П. Петерсена актуалізуються і в контексті основних завдань полікультурної освіти. В. В. Кузьменко та Л. А. Гончаренко дають їй таке визначення: «Полікультурна освіта – така освіта, для якої ключовими поняттями є культура як уселюдське явище; це засіб допомоги особистості в подоланні шляху від засвоєння етнічної, національної культури до усвідомлення спільності інтересів народів у їхньому прагненні до миру, злагоди, прогресу через культурний розвиток» [5, 48]. Однією із ключових характеристик цієї парадигми М. Рей називає спільну відповідальність і пов'язує впровадження полікультурної освіти з такими інноваційними

технологіями, як активне і діяльнісне навчання; кооперативне навчання; розвиток критичного мислення, евристичний підхід, проектна робота, освіта через засоби масової інформації та ін. [10, 2], тобто переважно такими методиками, які забезпечують цілеспрямовану, аксіологічно зважену співпрацю та взаємодію учнів.

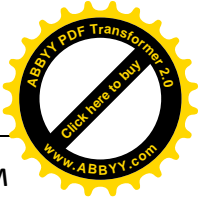
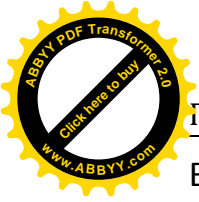
Ідеї навчання у групах, сформованих на основі духовно-емоційної єдності, послідовно пропагуються і в методиках вивчення предметів духовно-морального спрямування. Так, О. І. Пометун та Л. М. Пилипчатіна, визначаючи серед інших завдань викладання етики необхідність «збагачувати досвід моральних взаємин з однолітками», «реалізуватись у життєвих ситуаціях, спілкуватися з іншими», наполегливо рекомендують використання інтерактивних технологій навчання [9, 9], а В. М. Жуковський найбільш ефективну реалізацію принципу активності навчання основ християнської етики вбачає «на етапі практикування і застосування», коли учні у групах розв'язують «уявні проблемні [...], а згодом реальні життєві ситуації» [4, 25].

Мета статті – довести доцільність і розробити алгоритм формування «груп малого столика» на уроках духовно-морального спрямування.

Завдання статті:

- охарактеризувати сучасні підходи до визначення «груп малого столика», порівняти їх з референтними та кооперативними групами;
- розкрити роль інтерактивних вправ «Щит», «Пазли», «Робота в парах» у формуванні «груп малого столика» на уроках етики та основ християнської етики;
- окреслити місце становлення ідеалу жертвності та служіння як відповіді на покликання у формуванні «груп малого столика»;
- довести ефективність пошуково-пізнавальних завдань, інформаційних міні-проектів, колективних вправ творчого характеру, проблемних запитань та дискусій, комплексних інтерактивних вправ у забезпеченні світоглядної толерантності у «групах малого столика».

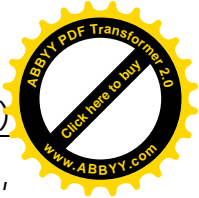
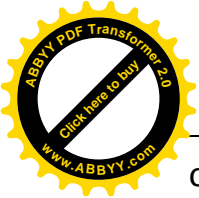
Виклад основного матеріалу. Спираючись на багаторічний досвід упровадження у світову шкільну практику «Йена-плану» та переосмислюючи його відповідно до сучасних викликів вітчизняної освіти, визначаємо «групи малого столика» як такі, що створені на основі взаємних симпатій, спільних інтересів, духовно-емоційної єдності у діяльності, яка вимагає колективних, синергетичних зусиль окремих осіб.

Від референтних груп вони відрізняються діяльнісно спрямованим характером функціонування, а від кооперативних – духовно-аксіологічною єдністю. Причому і в сучасній школі на уроках духовно-морального спрямування варто прислухатися до рекомендацій П. Петерсена про ситуативність «груп малого столика». Динаміка у цих групах здебільшого зумовлена зміною взаємних симпатій і прихильностей у процесі спілкування та духовного розвитку їх учасників. Крім того, залежно від виду діяльності змінюються ролі організаторів і виконавців. Наприклад, лідер однієї мікрогрупи може бути лише активним виконавцем в іншій мікрогрупі й зовсім пасивним спостерігачем у третій. Відмова від такої організації може призвести до встановлення ієрархічності у групі, стандартизації її діяльності, що суттєво зменшить можливості кожної особисті для різнобічної самореалізації у пізнанні світу, усвідомленні та дотриманні моральних норм суспільства і локального соціуму.

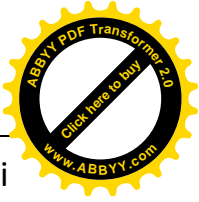
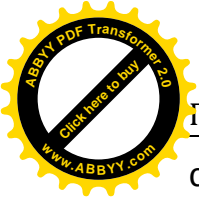
Такий педагогічний «регламент» формування «груп малого столика» забезпечить абсолютну відкритість взаємин, що визначає життєвий стиль, культуру, форми життєдіяльності навчально-виховного мікросоціуму; взаємодопомогу дітей у загартуванні характеру, розвитку і взаємовиховання в дусі спільності і братерства; право кожної дитини на власну точку зору, свободу висловлювання; визнання рівних прав за всіма; формування приязні та щирості, добрих почуттів, християнських чеснот у послідовній національній традиції та загальнолюдських цінностей.

Формування «груп малого столика» має починатися з налагодження, продовження або поглиблення знайомств між однокласниками. У сучасній школі, зокрема на уроках духовно-морального спрямування, напрацьовано багато способів реалізації цього завдання. Передусім це інтерактивні ігри на зразок «Щит» або «Криголам», які забезпечують учням можливості для неформальної самопрезентації, спілкування з великою кількістю однокласників не тільки задля обміну інформацією, а для вибору нових друзів, уточнення спільних інтересів, смаків, життєвих позицій. Поглиблюють ці міжособистісні знання вправи з умовною назвою «Пазли». Так, самостійний вибір фрагмента ілюстрації етикетного, морального або духовного спрямування (наприклад, за змістом літературного твору або біблійної розповіді) і пошук того, хто вибрав ще один фрагмент тієї ж ілюстрації, забезпечує вже глибше взаємопроникнення у духовний світ

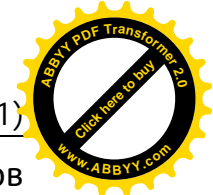
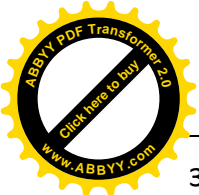
одне одного, яскравіше окреслює спільність естетичних уподобань, моральних принципів та оцінок. Ще ефективнішим видається нам використання на етапі фактичного або символічного знайомства як передумови формування «групи малого столика» «пазлів» з фрагментами прислів'їв на морально-етичну тему, а саме: *Без вірного друга ... велика туга. Не той друг, хто медом маже ... а той, хто правду каже. Нових друзів май ... старих не забувай. Дружба родиться в біді ... а гартується в труді. Добре братство ... миліше, ніж багатство. Приятелів тьма ... а вірного друга нема. То не друг, що хвалить тихо ... а то друг, що хвалить вслух. Були б пиріжки ... будуть і друзки. Коли хочеш позбутися друга ... позич йому грошей.* Цей варіант логічних «пазлів» дозволяє однокласникам співвіднести вже не стільки інтереси, скільки ціннісні орієнтири, що забезпечить надалі вищий рівень духовно-аксіологічної єдності у групі.

На основі запропонованих прийомів можемо частково стихійно, а частково на усвідомленій основі сформувані ціннісно співвідносні пари учнів незалежно від їх статі, національності, конфесійності, вузькоспецифічних уподобань, здібностей, статусу в колективі. Саме в парах учням найлегше опанувати правила міжособистісного спілкування, оскільки у таких стосунках відразу ж закладено лінійну антиномію, що неминуче визначає потребу пошуку елементарного порозуміння, встановлення первинної ієрархії стосунків. Підручник О. Данилевської та О. Пометун з етики для 5-го класу допомагає учням у налагодженні стосунків, пропонує ще у вступі пам'ятку «Як працювати в парах». Серед інших порад насамперед виділимо таку: «... визначте, хто буде говорити першим» [2, 7]. Доцільно було б доповнити поради пропозицією визначатися з послідовністю висловлювань у парі жеребкуванням, що суттєво зменшить імовірність мікроконфліктів. Важливо, що в пам'ятці відразу формуються елементарні етикетні норми, що сприяють порозумінню: *заохочуйте співрозмовника доброзичливою усмішкою, словами «так-так»; не слід давати поради, перебиваючи мовця, оцінки людині, яка говорить, тощо.* Однак дуже важливо закласти в дітей розуміння того, що етикет, як правило, є проявом зовнішньої вихованості особи, але водночас може каталізувати її лицемірство, фарисейство, невідповідність слів та вчинків думкам і намірам. Добре, коли учень у

спілкуванні насправді зуміє подолати в собі внутрішню неприязнь і перейнятися повагою та дружніми почуттями до співрозмовника. Але насадження етикетних норм зможе навпаки посилити в ньому внутрішню злостивість. Тому формування навчальних пар на уроках з предметів духовно-морального спрямування за моделлю «груп малого столика» має перевагу в тому, що майже виключає можливості зовнішнього, духовного насильницького втручання у спілкування молодших підлітків. І саме в умовах лінійної антиномії міжособистісної комунікації таке порозуміння найшвидше буде досягнуте природним шляхом. Внутрішній духовній роздвоєності під час спілкування у стихійно створених парах учнів можна запобігти завдяки організації спостереження та аналізу за спілкувальною поведінкою інших мовців. У підручнику з етики для цього застосовано оригінальний прийом: майже кожна тема розпочинається діалогом між традиційними персонажами Олесею і Богданком, а учням-читачам пропонується раз у раз виступити в ролі своєрідних арбітрів у їх дискусіях. Однак «спекуляція» на постійних суперечках між дівчинкою і хлопчиком, зрештою, набуває негативного відтінку, оскільки постійно демонструє малоприйнятні форми спілкування.

Натомість підручник з основ християнської етики для 5-го класу за редакцією В. М. Жуковського пропонує позитивні моделі спілкування для спостереження у символічному «Акваріумі». Під час представлення теми «Любов як вияв самовідданості» переповідається біблійна історія про Авраамову жертву [8, 97]. Емоційно переживши драматичну розповідь про готовність родоначальника Богообраного народу віддати Творцеві найдорожче – власного сина, учні роблять для себе низку важливих висновків і щодо стилю спілкування. По-перше, воно тільки тоді буде щирим, коли будуватиметься не на вигоді і тимчасових симпатіях, а на любові, жертвності, готовності поділитися найдорожчим. По-друге, якщо спілкування набуває безнадійних ознак, варто вдатися до поради досвідченого арбітра. Для християн це – Господь. Але в побутовому спілкуванні арбітрами виступають досвідчені дорослі – вчителі, батьки. Від них учні вчаться навичок комунікативного арбітражу, а відпрацьовують їх в інтерактивній вправі «Акваріум», коли обрана вчителем пара коментує або інсценує повчальне оповідання чи запропоновану життєву ситуацію, а клас у колі обговорює їх поведінкову модель. Для такої вправи підходить

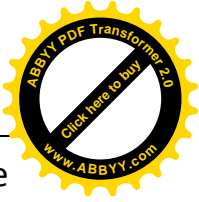
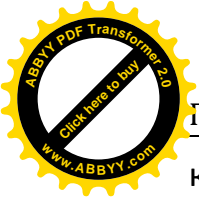

завдання, вміщене у вже згадуваній темі в підручнику з основ християнської етики: *Доведи або запереч одне з тверджень (на вибір): навчання складається з жертв; дружба складається з жертв* [8, 99]. Набуття навичок комунікативного арбітражу є дуже важливим під час формування оптимальних «груп малого столика», завжди побудованих на моделях нелінійного, несиметричного спілкування.

Найпростіший спосіб первинного формування повноцінної «групи малого столика» – інтерактивна вправа «Два – чотири – вісім – всі разом», оскільки таке об'єднання у малі групи є відносно структурованим, а тому частково керованим, що на початкових етапах формування груп є важливим чинником.

У підручнику з етики пам'ятка «Як працювати в малих групах» також вміщена ще у вступі [2, 7–8]. Однак запропоновані рекомендації стосуються здебільшого кооперативних груп. А для «групи малого столика» не є характерною соціальна ієрархія з вибором керівника групи, підпорядкування йому інших тощо. Тому більш прийнятними для моделювання такої групи є настанови, подані під час вивчення теми «Служіння як відповідь на покликання» в підручнику з основ християнської етики [8, 148]. Історії пророка Ісаї та Естер доводять, що і Всевишньому, і людям милі не ті, хто керує, а ті, хто веде за собою, духовно наповнюючи спілкування. Такі люди здатні навіть постраждати за інших. Вивчаючи цю тему, учні усвідомлюють, що головним у функціонуванні «групи малого столика» як своєрідного прообразу духовної спільноти найважливішим є не формальний розподіл обов'язків, а максимальне використання власних позитивних талантів, жертвування тепер уже ними задля добрих справ для ближніх. Адже здібності, таланти не є особистою заслугою людини. Вони є Даром Божим, згідно з християнським ученням, чи передані генетично, за гуманістичною етикою. І цей дар від Господа чи батьків нічого не вартує, якщо не «відроблятиметься», не вдосконалюватиметься у справах милосердя, не віддаватиметься іншим людям, щоб повернутися сторицею.

Сформувавши «групу малого столика» за моделлю загального взаємоболівання, взаємодопомоги, взаємозамінювання, синергетичного помножування сил, духовного взаємозбагачення, учні вчитимуться не штучної ввічливості, а свідомої й емоційно наснаженої толерантності до неподібних на себе. Повага до представника іншої статі, нації, раси,

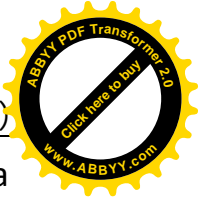
конфесії, терпляча турбота про грішника, любов до ворога має існувати не на словах, а відпрацьовуватися саме в такій групі.

Це означає, що «група малого столика» повинна будуватися на діяльнісній основі. Об'єднані спільною метою, учні виконують пошуково-пізнавальні завдання, інформаційні міні-проекти. Так, готуючись до уроку узагальнення, спільно пригадують прочитані на уроках літератури або самостійно художні твори, у яких порушуються вивчені моральні проблеми, аналізують, якої моралі дотримувалися їх автори, добирають з текстів відповідні приклади.

Оптимально сформована «група малого столика» охоче виконує колективні завдання творчого характеру: *навести якомога більше синонімів до слова «любити»; написати спільного листа «Прости мені, мамо!»; зробити електронний запис власного сленгового мовлення, а прослуховуючи, перекласти рідною українською; скласти сценарій на одну із запропонованих тем: «Свято рідної мови», «Свято рідної пісні», «Свято рідної Церкви».*

Предметом обговорення та аналізу у групі можуть бути проблемні питання підвищеної складності, пошук відповіді на які потребує об'єднаних зусиль (умовно називаємо такі питання «дорослими»): *Які поради тобі хотілося б дати батькам Толі з оповідання В. Винниченка «Федько-халамидник»? Чому бути добрим учнем означає бути справжнім патріотом? Чому визнання 40 відсотками української рідною мовою іноземної (російської) є порушенням ними Божої Заповіді шанувати батька і матір? Як досягти успіху у спілкуванні? Чому можна вважати винними у вбивстві лікаря, який поставив неправильний діагноз, через що операція призвела до фатальних наслідків; керівників шахти імені Карла Маркса, які посилали шахтарів на видобуток вугілля, незважаючи на сувору заборону служб безпеки праці; інженерів четвертого блоку Чорнобильської АЕС, які запланували непідготовлений експеримент на станції; одного з героїв фільму «Самі в білій пустелі», який відмовився спорядити рятувальну експедицію на крижину в Північному Льодовитому океані через начебто несприятливі синоптичні прогнози?*

У «групі малого столика» всі спільно готуються до загальнокласних дискусій, темами яких можуть бути: *Як мені може допомогти Бог? Що означає любити ближнього? Чи справедливо терпіти і страждати?*

Формуванню полікультурної компетентності кожного з постійних та ситуативних членів «групи малого столика» може бути інтерактивна вправа «Килим ідей» на тему «Як навчитися поважати іншого і прощати йому?» Кожен записує на аркушах темного кольору образи, яких завдав комусь або зазнав від когось; на аркушах світлого кольору – шляхи подолання цих образ; ці аркуші наклеюються на килим взаємоповаги, а на аркушах у формі сердечок записуються найкращі із запропонованих способів. Оптимальне завершення вправи полягає у практичному виконанні цих порад (потискуванні рук, пробаченні, зізнанні тощо).

Проведене дослідження дає нам підстави зробити відповідні **висновки**:

1. Становлення глобалізованого полікультурного суспільства актуалізує окремі з положень «Йєна-плану» Петера Петерсена, зокрема формування та функціонування груп «малого столика», які створені на основі взаємних симпатій, спільних інтересів, духовно-емоційної єдності у пізнавальній і практичній діяльності.

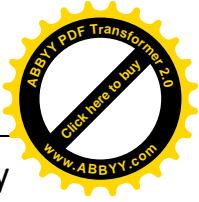
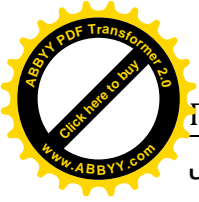
2. Формування таких груп на уроках з предметів духовно-морального спрямування («Етика», «Основи християнської етики») найдоцільніше відбувається за інтерактивною моделлю «Два – чотири – вісім – всі разом» і з особливими функціями вчителя – координаційно-арбітражними.

3. «Групи малого столика» не мають так званої «соціальної ієрархії» з рольовою системою підпорядкування, в основу їх функціонування покладено синергетично-аксіологічний підхід.

4. Окремі з тем курсів «Етика» («Запрошуємо до світу етики», «Чому не можна принижувати людську гідність», «З чого починається дружба») та основ християнської етики («Любов як вияв самовідданості», «Вміння прощати», «Служіння як відповідь на покликання») мають не тільки пізнавально-виховне призначення, а й методологічні й технологічні функції щодо творення духовно-ціннісних груп п'ятикласників.

5. Спільна діяльність у «групах малого столика» у процесі реалізації інформаційних і творчих проектів, спільного пошуку відповідей на проблемні запитання підвищеної складності, підготовки до моральних дискусій та етичних практикумів спрямована передусім на формування толерантного світогляду, жертвовного служіння ближнім власними здібностями.

Перспективи дослідження вбачаємо у визначенні місця рольових і ділових ігор та етичних тренінгів і практикумів у формуванні здатності учнів –

членів ситуативних «груп малого столика»: творити духовно-моральну спільноту на основі християнських чеснот і загальнолюдських цінностей.

ЛІТЕРАТУРА

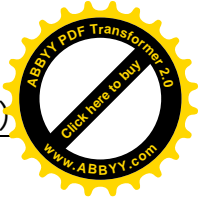
1. Богатырева И. Ю. Содержание и формы учебно-воспитательной работы экспериментальной модели «Йена-план школа»: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Богатырева Инесса Юрьевна. – Пятигорск, 2006. – 175 с.
2. Данилевська О. Етика : підруч. [для 5-го кл. загальноосвіт. навч. закл.] / О. Данилевська, О. Пометун. – К. : Генеза, 2005. – 192 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Жуковський В. М. Методика викладання основ християнської етики в школі : посіб. для вчит. / В. М. Жуковський. – Острог : Нац. ун-т «Острозька академія, 2007. – 80 с.
5. Кузьменко В. В. Формування полікультурної компетентності вчителів загальноосвітньої школи : навч. посіб. / В. В. Кузьменко, Л. А. Гончаренко. – Херсон : РІПО, 2006. – 92 с.
6. Мартинович О. Б. Вільна робота як невід'ємний елемент навчального заняття в початковій школі Єнського плану Петера Петерсена / О. Б. Мартинович // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 43. Педагогічні науки. – Житомир, 2009. – С. 130–133.
7. Мілютіна О. К. Полікультурна освіта школярів у Великій Британії : [монографія] / Ольга Костянтинівна Мілютіна. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 192 с.
8. Основи християнської етики. 5 клас : підруч. / [В. М. Жуковський, М. М. Николин, Н. М. Лахман та ін.]. – К. : Літера ЛТД, 2008. – 224 с.
9. Пометун О. І. Методика викладання етики : 5 кл. : метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. М. Пилипчатіна. – К. : А. С. К., 2006. – 144 с.
10. Рей М. Дискусійні питання політики полікультурної освіти, тренування і навчання / М. Рей. – К., 2008. – 23 с.
11. Степанюк А. В. Наукові основи навчально-виховного процесу в сучасній школі за ідеями педагогіки Петера Петерсена / А. В. Степанюк // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2009. – № 2. – С. 150–161.
12. Штик О. В. Педагогічна реформа системи освіти Петера Петерсена. Електронний ресурс / О. В. Штик // Восьма Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Науковий потенціал – 2012». – <http://intkonf.org/shtik-ov-pedagogichna-reforma-sistemi-osviti-petera-petersena/>

РЕЗЮМЕ

Н. Н. Николин. Формирование «групп маленького столика» во время обучения предметов духовно-нравственного направления.

В статье обоснована необходимость переориентирования инновационных групповых форм обучения на синергетические механизмы поликультурного взаимодействия. Раскрыты духовно-аксиологическая природа и специфика «группы маленького столика». Предложены целесообразные методы и приемы формирования и функционирования таких групп на уроках духовно-нравственного направления.

Ключевые слова: *плюралистическое образование, «Йена-план», «группа маленького столика», предметы духовно-нравственного направления, духовно-аксиологический подход к обучению, работа в парах, работа в малых группах, интерактивные упражнения, проблемные задания.*

SUMMARY

M. Nykolyn. «Small table group» formation in teaching subjects of moral and religious direction.

The necessity of reorientation of innovative forms of group learning into synergistic mechanisms of multicultural interaction is analyzed in the article. The spiritual and axiological nature and specification of «small table group» are revealed. The appropriate methods and techniques of such groups forming and functioning at the lessons of spiritual and moral direction are proposed.

Key words. Pluralistic education, «Jena-plan», «small table group» subjects of spiritual and moral direction, spiritual and axiological approach to teaching, work in pairs, work in small groups, interactive exercises, problematic tasks.

УДК 373.21: 172.3

К. О. Романюк

Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИХОВАННЯ МІЖЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УКРАЇНІ

У статті визначено історико-педагогічні передумови формування міжетнічної толерантності у дітей старшого дошкільного віку в Україні. Зосереджує увагу на полікультурній різнобарвності країни унаслідок міграційних процесів у близьке та далеке зарубіжжя, питанні мирного співіснування та соціокультурної комунікації дітей в умовах дошкільного навчального закладу та вивченні досвіду толерантного ставлення до представників інокультур української діаспори.

Ключові слова: толерантність, міжетнічна толерантність, соціокультурна комунікація, історико-педагогічні передумови, етнокультурна компетентність, діти старшого дошкільного віку.

Постановка проблеми. Україна, набувши статусу незалежної держави, зіткнулася з проблемою регулювання відносин між представниками різних національностей на всіх рівнях. Найскладнішим етапом, який практично триває і досі, є усвідомлення і прийняття кожною особистістю не лише власних національних здобутків і цінностей, а й повага до спадщини представників інокультур, толерантне ставлення до кожного, незважаючи на його національну чи етнічну належність.

На території України збереглася власна культура і національна свідомість народів, їх фольклор, народне мистецтво, оригінальні звичаї та самобутні традиції. З одного боку, це збагачує українську культуру духовними надбаннями інших народів, а з другого – створює проблеми соціального, релігійного, етнічного та іншого характеру [17, 27]. На